

Pensjonistforbundet

Juni
2020

Kundenees fripoliseregnskap 2019

EN GJENNOMGANG AV LIVSELSKAPENES ÅRSRAPPORTER FOR 2019

«SpareBank 1 Forsikring har oppnådd resultater for fripolisene som gjør dem best i klassen. De har høyere avkastning enn de øvrige livselskapene, noe som i sin tur har gitt større vekst i pensjonsytelsene til kundene.»

Thorstein Øverland
Ansvarlig for fripoliseprojektet
i Pensjonistforbundet

Livselskapenes og kundenes fripoliseregnskaper for 2019

Hvorfor denne rapporten?

Fem livselskaper forvalter fripoliser med en pensjonskapital på 325 milliarder kroner. For at pensjonene skal kunne beholde sin kjøpekraft, er fripolisekundene avhengig av at livselskapene driver sin virksomhet med overskudd som kan benyttes til oppskrivning av pensjonsytelsene. Fripolisekundene har derfor betydelig interesse av å følge med på hvordan pensjonsmidlene forvaltes, hvordan overskudd blir delt mellom selskap og kunder, og hvordan kundenes andel av overskuddet blir anvendt.

Det er livselskapene selv som setter opp regnskapene, foretar resultatanalyser og fordeler overskudd ut fra forsikringsvirksomhetslovens bestemmelser. Finanstilsynet foretar ikke noen egen kontroll av resultatene. Det er derfor av betydning at kundene følger med og stiller spørsmål når det foretas disposisjoner som kan virke urimelig fra et kundesynspunkt.

Pensjonistforbundet har tidligere utgitt en oversikt over fripoliseregnskapene for 2017 og 2018. I arbeidet med rapportene fremkom flere opplysninger som vi senere har fulgt opp. Den viktigste saken var behandlingen av tilleggsavsetningene. Det vi i første omgang trodde var en gal behandling av overskuddet til de som er blitt pensjonister, viste seg å ha stor betydning for alle fripolisekunder. Som vi omtalte i «Kundenes fripoliseregnskap» for 2018, utarbeidet vi derfor rapporten «*Hvem får overskuddet fra fripolisemilliardene?*». Den har vakt betydelig oppmerksomhet, og Finansdepartementet sendte i begynnelsen av 2020 denne rapporten ut på høring sammen med Finanstilsynets høringsnotat med forslag til nye regler. Pensjonistforbundet har i tillegg sendt en egen *høringsuttalelse* hvor vi blant annet tok opp to andre forhold som vi har oppdaget gjennom arbeidet med fripoliseregnskapene. Vi protesterer på at Storebrand og Nordea fraviker den avtalte beregningsrenten når selskapene regner om tilleggsavsetninger til økte pensjonsytelser, og vi protesterer på at de samme to livselskapene tar halvparten av ubenyttede tilleggsavsetninger til inntekt over risikoregnskapet. Begge deler flytter betydelige beløp fra kundene til aksjonærene. [Se vår høringsuttalelse ved å trykke her.](#)

Vi tror at det fortsatt er viktig å følge med på hvordan fripolisene forvaltes, og har derfor utarbeidet en tilsvarende rapport for regnskapsåret 2019. Regnskapene er satt opp på samme måte som året før, men vi har i tillegg oppgitt kundenes andel av livselskapenes bufferkapital (tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond).

Hvordan er rapporten utarbeidet?

Vi startet med å finne de aktuelle tallene i livselskapenes egne årsrapporter og satte dem inn i en regnskapsoppstilling som får frem resultatet for kundene. Deretter ble excel-arket sendt til livselskapene med anmodning om å fylle ut det som manglet. Alle livselskapene ga oss de tilleggsopplysninger vi ønsket.

Veiledning til lesning av regnskapsoppstillingen

Det viktigste formålet med vår resultatoppstilling er å få frem hva som er tilført kundene i løpet av året og vise hva disse midlene er benyttet til. Dette kaller vi kundenes regnskap, som er stilt opp nederst på regnearket i et **gult felt**. Kundenes inntekter er summen av kundenes andel av avkastningsresultatet og risikoresultatet. Disse pengene kan bare anvendes til tre formål: Tilleggsavsetninger, avsetning for økt levetid og økte pensjonsytelser.

Det fremgår av regnskapet at avkastningsresultatet er den viktigste inntektskilden for kundene. Derfor er det nyttig å følge med på hvordan fripolisekapitalen forvaltes i de fem livselskapene. Dette er beskrevet øverst på regnearket i et **beige felt**. Her vises både hvordan fripolisekapitalen er plassert i ulike typer aktiva og hvor stor avkastningen har vært.

På det **hvite feltet** i midten er livselskapenes regnskap fremstilt. I dette regnskapet er kundenes andel av inntektene ført som en kostnad. Bunnlinjen i selskapenes regnskap er det som kalles «teknisk resultat». Inntekten til eierne er dette beløpet med tillegg av «ikke-teknisk resultat» (som i hovedsak er inntektene fra forvaltningen av egenkapitalen). De fleste lesere vil synes at livselskapenes regnskap er vanskelig å forstå, men det er ikke nødvendig å sette seg inn i denne delen av regnskapet for å forstå kundenes regnskap (det gule feltet) eller informasjonen om kapitalforvaltningen (det beige feltet).

Tilleggsopplysninger fra selskapene om inndeling av porteføljene:

DNB Liv:

«DNB har delt fripoliseporteføljen inn i tre underporteføljer for å innrette forvaltningen etter den underliggende risikoen. Formålet er å optimalisere avkastning for fripolisekundene basert på hvilken samlet bufferkapital og nivå på rentegaranti som den enkelte forsikringsavtale har.

Lav garanti (I) består av forsikringsavtaler med garantirente under 3,5 prosent hvor det foreligger behov for å styrke bufferkapital.

Forsikringsavtaler som tilfredsstiller krav til tilleggsavsetninger blir overført til portefølje med overskuddsdeling (III), hvor avkastning utover rentegaranti og eierbidrag går til oppskrivning av ytelsen.

Øvrige forsikringsavtaler ligger i portefølje høy garanti (II).

For forsikringsavtaler under utbetaling vil tilleggsavsetning tilsvarende minimum ett års rentegaranti kvalifisere til portefølje for overskuddsdeling (III).»

Sparebank 1 Forsikring:

«Porteføljen med høye krav ble laget for avtaler med høy rentegaranti og/eller høyt oppreserveringsbehov til K2013. Oppreserveringen er som kjent fullført for flere år siden, men porteføljene er videreført. Det kan bli justeringer av porteføljene fremover.»

Nordea Liv:

«Det er den implisitte rentegarantien som bestemmer hvilken kundeportefølje midlene knyttet til kontrakten blir forvaltet i. Fripoliser og ytelsesavtaler med implisitt garanti på 3,2 prosent eller mer,

forvaltes i «Høy» porteføljen, mens fripoliser og ytelsesordninger med implisitt garanti under 3,2 prosent, forvaltes i «Lav» porteføljen.»

Storebrand Liv:

«De enkelte profilene er inndelt etter risikobærende evne. Med risikobærende evne menes kombinasjonen av durasjon (varighet), garantinivå (kontraktens gjennomsnittlige garanterte rente) og bufferkapital (kontraktens tilleggsavsetninger).

For investeringsprofil 1-4 er det lagt til grunn økende risikobærende evne. Dette betyr at avtaler i investeringsprofil 4 har større risikobærende evne enn avtaler i investeringsprofil 1.

For investeringsprofil 5 er det lagt til grunn kontrakter med tilfredsstillende risikobærende evne og som også er under utbetaling (alderspensionister).»

Noen viktige tall

I kundenes regnskap har vi fremhevet to tall som særlig viktig for kundene: Kundenes samlede overskuddsandel og hvor mye som er anvendt til økte pensjonsytelser, begge tallene regnet i prosent av fripolisekapitalen per 31. desember:

Tabell 1: Samlet overskudd til kundene i % av kapital per 31. desember

	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	Gjennomsnitt <u>2017-2019</u>
SpareBank 1 Forsikring	2,97 %	2,07 %	5,91 %	3,65 %
Gjensidige Pensjonsforsikring	0,45 %	2,53 %	1,69 %	1,56 %
Nordea Liv	0,99 %	1,47 %	1,74 %	1,40 %
DNB Liv	1,05 %	0,39 %	0,36 %	0,60 %
Storebrand livsforsikring	(ikke oppgitt)	0,42 %	0,68 %	0,55 %

Tabell 1 viser det samlede overskuddet til kundene med fripoliser målt i prosent av den samlede kapitalen i de ulike livselskapene. Overskuddet går delvis til å øke buffere, og delvis til økte pensjonsytelser til kundene. SpareBank 1 Forsikring har oppnådd resultater for fripolisene som gjør dem best i klassen. De har høyere avkastning enn de øvrige livselskapene, noe som i sin tur har gitt større vekst i pensjonsytelsene til kundene.

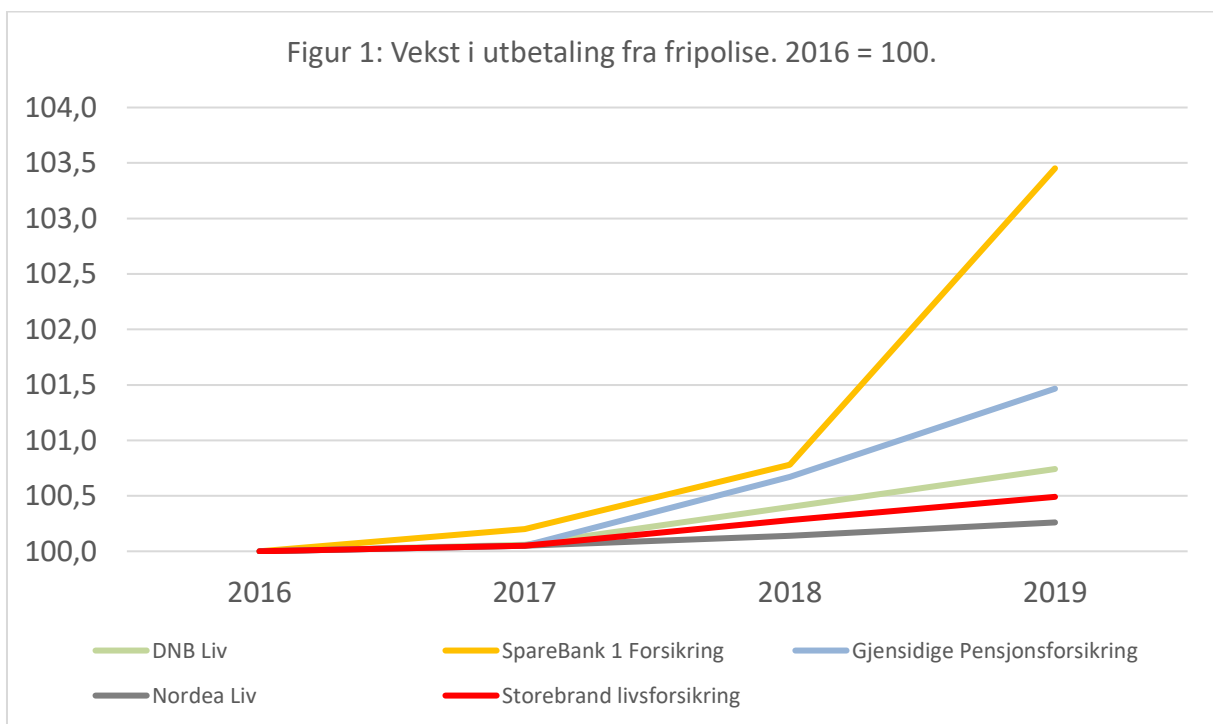
Samlet overskudd til fripolisekundene i de fem selskapene var 2,7 milliarder kroner i 2019 som utgjør 0,84 % i gjennomsnitt, av total fripolisekapital. Dersom alle selskapene hadde oppnådd et overskudd som SpareBank 1 Forsikring ville det gitt 19,2 milliarder i overskudd, altså hele 16,5 milliarder kroner mer.

Tabell 2: Økte pensjonsytelser i % av kapital per 31. desember

	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	Gjennomsnitt <u>2017-2019</u>
SpareBank 1 Forsikring	0,20 %	0,58 %	2,65 %	1,14 %
Gjensidige Pensjonsforsikring	0,05 %	0,62 %	0,79 %	0,49 %
DNB Liv	0,06 %	0,34 %	0,34 %	0,25 %
Storebrand livsforsikring	0,05 %	0,23 %	0,21 %	0,16 %
Nordea Liv	0,05 %	0,09 %	0,12 %	0,09 %

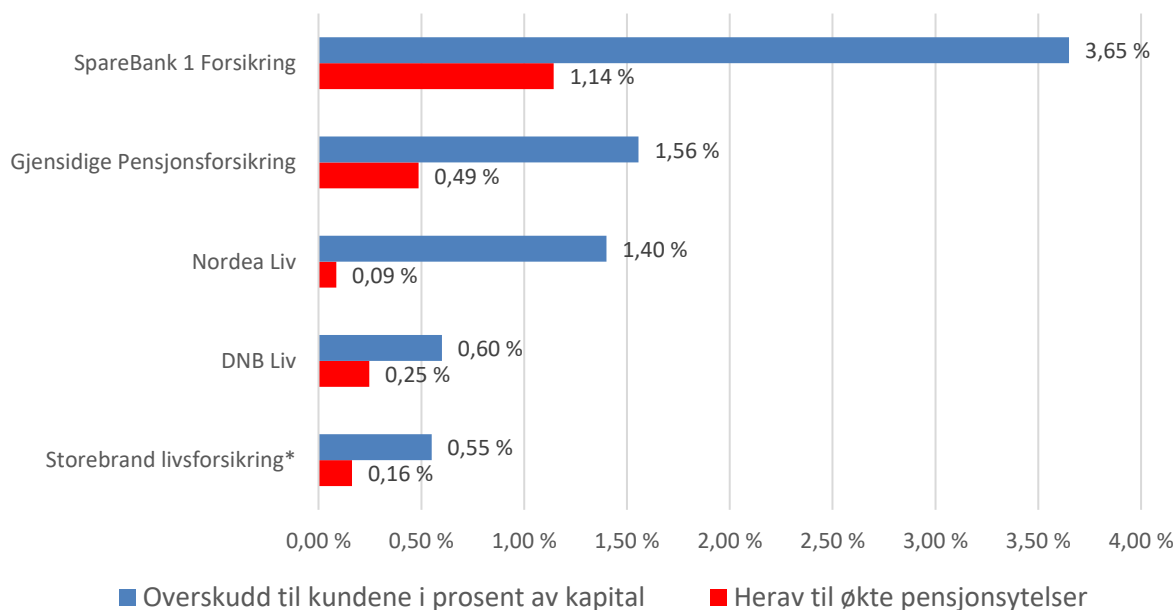
Tabell 2 viser hvor stor den gjennomsnittlige økningen har vært i pensjonsytelsene i de ulike livselskapene for de siste tre årene. Variasjonen er stor. Nordea Liv, Storebrand Liv og DNB Liv økte pensjonene med mellom 0,12 % og 0,34 %. Gjensidige Pensjonsforsikring ligger i mellomstøttet med 0,79 %. SpareBank 1 Forsikring skiller seg som nevnt ut, og økte pensjonsytelsene med hele 2,65 % i 2019. Det var eneste selskap som klarte å gi en oppregulering av pensjonsytelsene i overkant av konsumprisveksten, som i 2019 er anslått til 2,2 % av Statistisk sentralbyrå.

SpareBank 1 Forsikring har også best resultat i gjennomsnitt de siste 3 årene med 1,14 %. Gjennomsnittlig prisvekst har i disse tre årene vært 2,2 % ifølge Statistisk sentralbyrå. Det betyr at også fripolisene i SpareBank 1 Forsikring har fått redusert kjøpekraft de siste tre årene sett under ett. Merk at veksten i økte pensjonsytelser er gjennomsnittstørrelser. Hvor mye pensjonsytelsene øker med vil variere individuelt avhengig av hvilken rentegaranti kunden har.

Figur 1 viser den nominelle veksten fripolisene har i økte pensjonsytelser i perioden 2017 til og med 2019. 2016 er satt som basisår med verdi 100.

Figur 2: Overskudd til fripolisekundene. Årlig gjennomsnitt
2017 - 2019

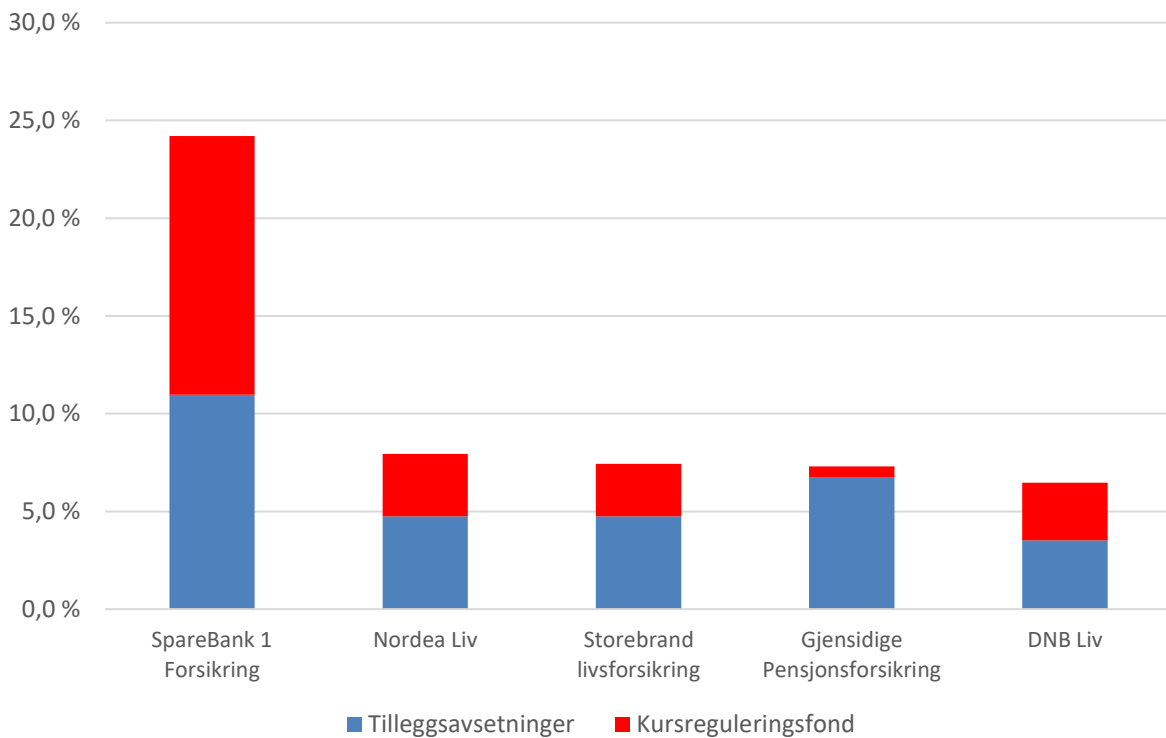

Figur 2 viser andelen av kundenes overskudd som er benyttet til økte pensjonsytelser i gjennomsnitt de siste tre årene. Den del av overskuddet til kundene som ikke har gått til økte pensjonsytelser, har gått til tilleggsavsetninger.

Nordea har i 2019 sluttført oppreserveringene for økt levealder, og her har 262 millioner kroner av kundenes overskuddsandel gått til dette. De øvrige selskapene ble ferdig med oppreserveringen for langt liv i tidligere år.

DNB Liv har i 2019 latt være å øke tilleggsavsetningene, og har i stedet ført nesten hele overskuddet til økte pensjonsytelser. DNB hadde imidlertid lavest overskudd av samtlige livselskap i 2019, noe som gjør at økningen i pensjonsytelsene kun er på 0,34 %. Derimot er den verdijusterte avkastningen nest høyest av selskapene. Derfor er kursreguleringsfondet økt betydelig i 2019.

Figur 3: Kundebufferne i % av premiereserven per 31. desember 2019

Tabell 3: Kundebufferne i % av premiereserven per 31. desember 2019

	<u>Tilleggsavsetninger</u>	<u>Kursreguleringsfond</u>	<u>Sum</u>
SpareBank 1 Forsikring	11,0 %	13,2 %	24,2 %
Nordea Liv	4,8 %	3,2 %	7,9 %
Storebrand livsforsikring	4,8 %	2,7 %	7,4 %
Gjensidige Pensjonsforsikring	6,8 %	0,5 %	7,3 %
DNB Liv	3,5 %	3,0 %	6,5 %

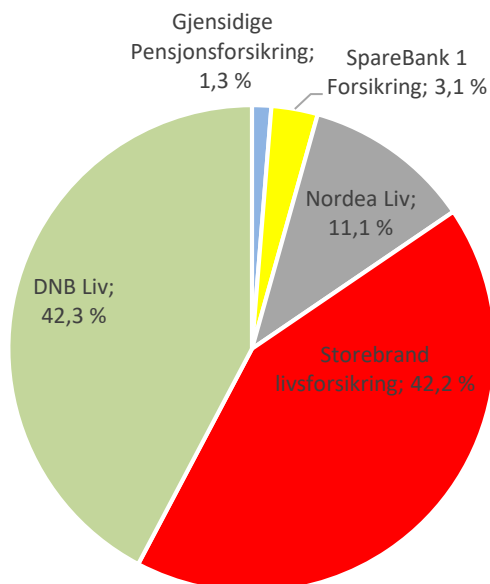
Figur 3 og tabell 3 viser størrelsen på kundebufferne i de ulike livselskapene. Disse bufferne består av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond. Her ser vi også tydelig at SpareBank 1 Forsikring skiller seg ut. Dette er noe av bakgrunnen for hvordan SpareBank 1 Forsikring oppnår høyere avkastning enn de andre. Større bufferkapital muliggjør større risikotaking i plasseringen av fripolisekapitalen. SpareBank 1 Forsikring har høyest andel av fripolisekapitalen investert i aksjer, med 13,2 og 13,8 prosent i de to fripoliseporteføljene. De har også størst andel plassert i fast eiendom, med henholdsvis 23,8 og 23,5 prosent av fripolisekapitalen. Se for øvrig regnskapsoppstillingen på side 8 og 9 for nærmere detaljer.

Markedsandeler

Til sammen utgjør fripolisekapitalen 325 milliarder kroner per 31.12.2019. DNB og Storebrand er jevnstore, og hadde til sammen hele 84,5 % av markedet per 31.12.2019 (fripoliser i pensjonskasser er ikke medregnet):

Figur 4: Andel av fripolisekapital per selskap 31. desember 2019

Tabell 4: Markedsandel per 31. desember

	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>
DNB Liv	43,0 %	42,4 %	42,3 %
Storebrand livsforsikring	41,9 %	42,1 %	42,2 %
Nordea Liv	11,0 %	11,3 %	11,1 %
SpareBank 1 Forsikring	2,8 %	2,9 %	3,1 %
Gjensidige Pensjonsforsikring	1,3 %	1,3 %	1,3 %
	100 %	100 %	100 %

Siden det skiller relativt mye på hvilken avkastning de ulike selskapene oppnår i forvaltningen av fripolisene ville det vært fristende å flytte dit man trodde man kunne få høyest avkastning. Det er imidlertid ikke lenger et fungerende flyttemarked for fripoliser. Kundene er dermed låst i det selskapet fripolisen nå står i. Årsaken er at ingen av livselskapene ønsker å ta imot flere slike forsikringer. Endringer i markedsandelene vil i hovedsak bare bli påvirket av omgjøring av bedriftenes ytelsespensjoner til innskuddspensjon, som fører til at opptjente rettigheter overføres til fripoliser. Det er derfor ikke overraskende at markedsandelene er nærmest uendret de siste 3 årene.

Livselkapenes årsrapporter for 2019

	DNB Liv				SpareBank 1 Forsikring			Gjensidige Pf
Forvaltning av fripolisekapitalen	Fripol. I	Fripol. II	Fripol. III	Totalt	Lave krav	Høye krav	Totalt	
Premiereserve				129 103	5592	3432	9 024	3 870
Total fripolisekapital	34 554	61 077	41 764	137 459	6203	3811	10 014	4 153
Plassering av fripolisekapitalen	%	%	%		%	%		%
Obligasjoner, pengemarked, lån, mm	74,3	76,2	74,8		62,4	63,3		81
Fast eiendom	12,4	12,4	12,4		23,8	23,5		19
Aksjer	<u>13,3</u>	<u>11,4</u>	<u>12,8</u>		<u>13,8</u>	<u>13,2</u>		<u>0</u>
Sum	100,0	100,0	100,0		100,0	100,0		100
Bokført avkastning	3,7 %	3,5 %	3,7 %		9,0 %	9,5 %		4,3 %
Verdijustert avkastning	5,9 %	5,7 %	5,9 %		13,2 %	13,5 %		4,7 %
Resultatanalysen								
Selskapets regnskap								
Bokført avkastning				4 733			907	175
Garanterte renter				<u>-4 247</u>			<u>-286</u>	<u>-126</u>
Avkastningsresultat				486			621	49
Til/fra tilleggsavsetninger				-23			-327	-37
Avkastningsresultat til disposisjon				<u>463</u>			<u>294</u>	<u>12</u>
<i>Kundenes andel av avkastningsresultatet (inkl tilleggsavsetninger)</i>				-393			-562	-48
Risikoinntekter				1 993			194	5
Risikokostnader				<u>-1 798</u>			<u>-135</u>	<u>39</u>
Risikoresultat				195			60	44
<i>Kundenes andel av risikoresultat</i>				-98			-30	-22
Administrasjonsresultat				138			-400	-10
Selskapets andel oppres. for økt levetid								
Livselkapets resultat (teknisk resultat)				<u>328</u>			<u>-311</u>	<u>13</u>
(herav avsatt til risikoutjevningfond)				98			30	22
Kundenes regnskap								
<i>Kundenes andel av avkastningsresultat</i>				393			562	48
<i>Kundenes andel av risikoresultat</i>				<u>98</u>			<u>30</u>	<u>22</u>
<i>Kundenes overskuddsandel 2019</i>				491			592	70
<i>I prosent av samlet kapital pr 31.12</i>				0,36 %			5,91 %	1,69 %
<i>Resultatet er anvendt slik</i>								
Til tilleggsavsetninger				23			327	37
Til oppreservering for økt levetid								
Til økte pensjonsytelser				<u>468</u>			<u>265</u>	<u>33</u>
Sum disponert				491			592	70
<i>Til økte pensjonsytelser i % av samlet kapital</i>				0,34 %			2,65 %	0,79 %
Tilleggsavsetninger totalt desember 2019				4 538			990	262
Kursreguleringsfond desember 2019				<u>3 810</u>			<u>1 194</u>	<u>21</u>
Sum kundebuffer				8 348			2 184	283
<i>Sum kundebuffer i % av premiereserven</i>				6,47 %			24,20 %	7,31 %
<i>Økning kursreguleringsfond i 2019</i>				2 970			398	16

Summer kan avvike fra foranstående tall pga avrundinger

Livselskapenes årsrapporter for 2019

	Nordea Liv			Storebrand					
Forvaltning av fripolisekapitalen				Fripoliseprofil nr:					
	<u>Høy</u>	<u>Lav</u>	<u>Sum</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>Totalt</u>
Premiereserve			34 557	21 626	26 244	25 130	35 377	19 512	127 889
Total fripolisekapital	18229	17981	36 210	21 991	27 398	27 247	39 430	21 335	137 401
Plassering av fripolisekapitalen	%	%		%	%	%	%	%	%
Obligasjoner, pengemarked, lån, mm	78,9	75,5		98	91	80	77	78	85
Fast eiendom	12,3	14,5		1	5	11	12	14	9
Aksjer	<u>8,8</u>	<u>10,0</u>		1	4	9	11	8	6
Sum	100,0	100,0		100	100	100	100	100	100,0
Bokført avkastning	4,9%	4,8%		4,8%	4,6%	3,5%	3,1%	3,7%	3,9%
Verdijustert avkastning	3,8%	4,0%		4,7%	4,9%	5,7%	6,0%	5,7%	5,5%
Resultatanalysen									
Selskapets regnskap									
Bokført avkastning			1688						4 974
Garanterte renter			<u>-1090</u>						<u>-4 230</u>
Avkastningsresultat			596						744
Til/fra tilleggsavsetninger			<u>-324</u>						<u>-646</u>
Avkastningsresultat til disposisjon			<u>272</u>						<u>98</u>
<i>Kundenes andel av avkastningsresultatet (inkl tilleggsavsetninger)</i>			-609						-725
Risikoinntekter			158						877
Risikokostnader			<u>-98</u>						<u>-449</u>
Risikoresultat			60						428
<i>Kundenes andel av risikoresultat</i>			-20						-214
Administrasjonsresultat			33						171
Selskapets andel oppres. for økt levetid			-66						
Livselskapets resultat (teknisk resultat)			<u>-4</u>						<u>404</u>
(herav avsatt til risikoutjevningfond)			36						220
Kundenes regnskap									
<i>Kundenes andel av avkastningsresultat</i>			609						725
<i>Kundenes andel av risikoresultat</i>			<u>20</u>						<u>214</u>
Kundenes overskuddsandel 2019			629						939
1 prosent av samlet kapital pr 31.12			1,74 %						0,68 %
<i>Resultatet er anvendt slik</i>									
Til tilleggsavsetninger			324						646
Til oppreservering for økt levetid			262						
Til økte pensjonsytelser			<u>43</u>						<u>293</u>
Sum disponert			629						939
Til økte pensjonsytelser i % av samlet kapital			0,12 %						0,21 %
Tilleggsavsetninger totalt desember 2019			1 642						6 074
Kursreguleringsfond desember 2019			<u>1 102</u>						<u>3 427</u>
Sum kundebuffer			2 744						9 501
Sum kundebuffer i % av premiereserven			7,94 %						7,43 %
Økning kursreguleringsfond i 2019			424						2 175

Summer kan avvike fra foranstående tall pga avrundinger

Juni
2020

Pensjonistforbundet

Kundenes fripolisregnskap

2019

Pensjonistforbundet

Torggata 15, 0181 Oslo
